

Джерела та література:

1. Кучма М. І. Математичне програмування: приклади і задачі / М. І. Кучма. – Львів : Новий світ-2000, 2006. – 344 с.
2. Барвінський А. Ф. Математичне програмування / А. Ф. Барвінський та ін. – Львів : Інтеллект-Захід, 2004. – 448 с.
3. Вітлінський В. В. Математичне програмування / В. В. Вітлінський, С. І. Наконечний, Т. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2001. – 248 с.
4. Михайленко В. М. Математичний аналіз для економістів / В. М. Михайленко, Н. Д. Федоренко. – К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2002. – 298 с.
5. Григорків В. С. Практикум з математичного програмування / В. С. Григорків, М. В. Бойчук. – Чернівці : Прут, 1995. – 244 с.

Гладка Л.І., Тіоццо А.П.**УДК 338.24****ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ**

Постановка проблеми. Сучасному розвитку української економіки притаманне посилення соціально-економічної нерівномірності між регіонами, підвищення рівня диспропорцій у розвитку окремих регіонів, значні відмінності у галузевій структурі їх економічних систем. Така неоднорідність і незбалансованість економічного простору країни призводить до економічного домінування одних регіональних систем над іншими. Тобто регіональний розвиток є складним, динамічним процесом, дослідження якого вимагає вивчення факторів та чинників регіонального розвитку, що в подальшому мають вплив на регіональні господарські системи та їх елементи.

Метою статті є теоретичне обґрунтування всіх можливих факторів, що впливають на соціально-економічний розвиток регіону.

Об'єктом дослідження є фактори соціально-економічного розвитку регіонів та їх класифікація.

Аналіз останніх наукових досліджень та результатів. Проблемі визначення факторів впливу на соціально-економічний розвиток регіонів присвячені праці багатьох вітчизняних та закордонних науковців, таких як: Б. Данилишин, С. Дорогунцов, О. Ольшанська, Л. Чернюк, З. Герасимчук, М. Долішній, Б. Буркинський, Т. Галушкіна, Н. Воронков, Є. Алаєв, О. Гранберг, П. Кузмішин, О. Літовка, З. Макела, Р. Патора, І. Полулях, Д. Степанович та ін. Одні група вчених дотримується думки, що основним фактором розвитку регіону є економіко-географічне положення (Н. Воронков, І. Туркевич), інші ж кажуть, що саме інвестиційний процес відіграє ключову роль у розвитку регіону. Однак, єдиної класифікації факторів впливу на соціально-економічний розвиток регіонів і досі не існує, що обумовлює їх подальше вивчення.

Актуальність статті. Розвиток економіки України як соціально-економічної системи визначаються розвитком складових її підсистем – регіонів, які успішно функціонують лише при наявності необхідних для розвитку ресурсів та їх економічної оцінки. У зв'язку з цим важливо знати, за рахунок яких саме факторів досягається це економічне зростання, який внесок кожного з цих факторів у сукупний економічний успіх країни чи регіону. Це питання дуже актуальне у наш час й у зв'язку з економічною кризою, тому що саме під час кризи здійснюються інвестиційні потоки, які покликані витягнути промисловість з економічного спаду.

Виклад основного матеріалу. Під факторами, які впливають на соціально-економічний розвиток регіонів, розуміють сукупність аргументів, які зумовлюють особливості розвитку певних економічних процесів у конкретному регіоні. Фактори визначають кількісні та якісні характеристики видів господарської діяльності і впливають на обсяги й напрями економічної діяльності, на визначення соціальних пріоритетів і є практичним інструментом вирішення економічних завдань [2].

Також під факторами розуміються “ресурси виробничої діяльності і економіки в цілому (земля, праця, капітал, підприємництво); рушійні сили економічних, виробничих процесів, що впливають на результат виробничої, економічної діяльності” [4].

Оцінка дії факторів у кожному регіоні визначає специфіку формування та використання його ресурсного потенціалу. Фактори, що впливають на соціально-економічний розвиток регіону, згруповано в такі основні групи: за напрямом дії, за характером дії і стійкості, за часом дії.

За напрямом дії фактори впливу поділяються на зовнішні і внутрішні.

Під зовнішніми факторами розвитку регіону розуміють причинно-наслідкові зв'язки, обумовлені зовнішнім впливом навколишнього середовища.

До числа найважливіших зовнішніх факторів можна віднести:

- політичні, правові, господарські, соціальні, технологічні та інші сили впливу зовнішніх систем;
- законодавчу базу;
- якість компонентів природного середовища даної території;
- умови середовища (клімат, рельєф) та забезпеченість території природними ресурсами;
- форми соціально-економічного устрою;
- історично сформовані системи розміщення продуктивних сил та ін.

Вплив зовнішніх чинників на розвиток регіону буває:

- прямий (наприклад, вплив на індивідуальний розвиток людини – здоров'я людини, її фізичну витривалість, працездатність, народжуваність і смертність, деструктивний вплив на природні системи);

- непрямий (вплив на загальний та індивідуальний розвиток людини – залежність людини від засобів існування, від засобів і результатів праці). В свою чергу непрямий вплив зовнішніх факторів може бути виражений у зносі основних фондів промисловості внаслідок забруднення навколишнього середовища), а також стимулювати або дестимулювати вплив природного середовища на соціально-економічний розвиток регіону.

На основі внутрішніх факторів впливу, регіон формує стратегію соціально-економічного розвитку. Тобто це причинно-наслідкові зв'язки, обумовлені внутрішнім станом суспільства і розвитку території.

До найважливіших внутрішніх чинників регіональної системи можна віднести:

- здатність накопичувати, закріплювати і використовувати інформацію;
- ступінь розвитку різних рівнів суспільства;
- рівень технологічного розвитку;
- соціальні умови існування суспільства (включаючи моральне виховання, відношення між поколіннями);
- інноваційний, інвестиційний, ресурсний, виробничий, кадровий потенціал регіону.

Сукупність внутрішніх чинників розвитку регіону, можна об'єднати у дві групи: ресурсну, яка визначає потенціал регіону відносно наявних у нього ресурсів і відповідно можливий ступінь розвитку; регуляційну, що визначає можливість впливу на розвиток регіону з точки зору управління.

Функціональний зв'язок сукупності основних факторів, що визначають стан розвитку регіональних систем (C_{yp}), можна відобразити наступною емпіричною залежністю:

$$C_{yp} = f(\Phi_{zn}, \Phi_{BC}, \Phi_{EP}, \Phi_{CP}, \Phi_p, \Phi_e, \Phi_z, \Phi_{HX}),$$

де: Φ_{zn} - фактори зовнішнього середовища;

Φ_{BC} - фактори внутрішнього середовища;

Φ_{EP} - фактори економічного потенціалу регіону;

Φ_{CP} - фактори соціального стану;

Φ_p - фактори можливостей розвитку;

Φ_e - фактори ефективності;

Φ_z - фактори загроз;

Φ_{HX} - фактори непередбачуваного характеру.

На *характер дії і стійкість* соціально-економічного розвитку регіону також впливають об'єктивні і суб'єктивні фактори.

Об'єктивні фактори формуються під впливом історичних передумов та кон'юнктури ринку. До них належать: природні, виробничі, фінансові, трудові ресурси; економіко-географічне положення регіону; природні умови; ринкова кон'юнктура.

Суб'єктивні фактори формуються під впливом економічних суб'єктів, суспільних організацій, державних і муніципальних органів влади. До цієї групи факторів належать: нормативна та законодавча база, екологічна ситуація в регіоні, політика держави, що спрямована на соціально-економічний розвиток та внутрішня політика самого регіону [1].

Виходячи з цієї класифікації можна зробити висновок про те, що вплив суб'єктивних факторів на розвиток регіону переважає над об'єктивними. Це пояснюється тим, що окрім ресурсної бази, природних умов та інших внутрішніх факторів розвитку регіону, головним «регулятором» цих дій є держава, зокрема державна регіональна політика, яка включає регуляторну законодавчу базу та забезпечує взаємозв'язок як зовнішніх і внутрішніх, так і об'єктивних і суб'єктивних факторів розвитку кожного з регіонів країни.

Крім цього всі фактори класифікуються на *постійні і тимчасові*. До постійних факторів належать розвиток науково-технічного прогресу, територіальна концентрація капіталу та державне регулювання. До тимчасових – соціальні або інші конфлікти регіонального розвитку, стихійні лиха, надзвичайні ситуації, тобто ті, що відбуваються епізодично.

При аналізі соціально-економічного розвитку регіонів окрім вище перелічених факторів, слід звернути увагу на ті, що негативно впливають на показники розвитку регіону. До таких чинників відносять фактори загроз та фактори непередбачуваного характеру.

Прояв факторів негативного впливу полягає в наступному: по-перше, негативні фактори носять, як правило, широкий характер і вражають значну частину підсистем, елементів та зв'язків соціально-економічної системи регіону; по-друге, порушення вже існуючого стану впливають на структуру економічного потенціалу, направляючи його ресурси на подолання негативних факторів; по-третє, вплив негативних факторів знижує темпи соціально-економічного розвитку, приводячи до ще більшої диспропорції в механізмі стійкості.

Висновки. Отже, аналіз і класифікація факторів соціально-економічного розвитку регіону є одним з етапів розробки стратегії, яка безпосередньо впливає на характер і особливості формування регіональних програм. Стратегічний аналіз, як правило, складається з аналізу сильних і слабких сторін внутрішніх факторів у їхній взаємодії з можливостями і негативним впливом зовнішнього середовища. Саме тому, вивчення факторів впливу на соціально-економічний розвиток регіону потрібно починати з аналізу їх класифікації. Взаємодія факторів соціально-економічного розвитку регіону передбачає цілісний і рівноважний стан регіону відповідно до заданих критеріїв: збалансованість матеріальних, трудових і фінансових показників, виконання зобов'язань перед державою, населенням і партнерами, здатність здійснювати розширене відтворення і тривалу життєдіяльності з урахуванням динаміки зовнішнього

середовища. Місце та величина впливу кожного із зазначених факторів визначається ступенем його безпосереднього впливу.

Джерела та література:

1. Бульда С. О. Фактори впливу на формування і використання ресурсного потенціалу регіону / С. О. Бульда // Наукові праці МАУП. – 2011. – Вип. 3 (30). – С. 97-102.
2. Дорогунцов С. І. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка : підруч. / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заєць, Ю. І. Пітюренко. – К. : Вид-во КНЕУ, 2005. – 988 с.
3. Максимов В. В. Экономический потенциал региона (анализ, оценка и использование) / В. В. Максимов. – Луганськ : Изд-во ВНУ им. В. Даля, 2010. – 360 с.
4. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг. – 2-е изд. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 563 с.
5. Ревенко А. Асимметрии регионального развития / А. Ревенко // Зеркало недели. – 2010. – № 18. – С. 1, 7.
6. Регіон: проблеми стратегічного розвитку : монографія / В. П. Мікливода, Н. Ю. Кубіній, Г. М. Ножова, Т. Ю. Климко. – Ужгород : Ліра, 2008. – 196 с.
7. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) “Шляхом Європейської інтеграції” / А. С. Гольчинський, В. М. Геєць та ін. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2009. – 416 с.

Глушко Ю.В.

УДК 634.8:663.2(477.75)

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ВИНОГРАДАРСТВА И ВИНОДЕЛИЯ В АР КРЫМ

Постановка проблеми. Виноградарство для юга України завжди було важливою галуззю, і, хоча виноградники займають незначительні площі сільськогосподарських угідь (до 4% в АРК), воно суттєво впливає на рівень соціально-економічного розвитку регіону [2].

В Автономній республіці Крим в останні роки спостерігається стійка тенденція до скорочення виробництва винограду. Площа виноградників за останні 20 років скоротилася більш ніж в 2 рази – в 1990г. вона становила 53,7 тис.га, а в 2010г. – лише 23,8 тис.га., урожайність виноградників також знизилася, що пов'язано з недостатньо хорошим уходом за виноградником, несвоєчасними і низькоякісними роботами по обрізці і підв'язці виноградників, низьким рівнем агротехніки, захворюваннями і шкідливіми багатолітніми насадженнями. Сьогодні роль виноградарства повинна зрости, так як для курортного регіону це просто необхідно, а для галузі - вигідно і престижно. Причому, справа не тільки в свіжому винограді, але і в продуктах його переробки і, перш за все, в вині.

Аналіз останніх публікацій. Проблеми стану виноградарсько-винодільничої галузі розглядалися в роботах таких учених, як Авідзба А.М., Баян А.В., Додонов С.В., Гаркуша О.М., Дікань А.П., Іванець В.М., Ільєсова Ю.В., Макаров А.С., однак їх роботи не в повній мірі враховують постійні зміни, які відбуваються в галузі, що обумовлює необхідність подальшого пошуку шляхів вирішення виникаючих проблем. Таким чином виникає необхідність подальшого дослідження стану виноградарсько-винодільничої галузі.

Цілью даної статті є вивчення сучасного стану виноградарсько-винодільничої галузі Криму, виявлення існуючих проблем і пошук шляхів їх вирішення.

Результати дослідження. По стану на 1.01.2011г. В Автономній Республіці Крим під виноградниками зайнято 31 тис.га, в тому числі по сільськогосподарським підприємствам 24 тис.га. З загальної чисельності виноградників площа столових сортів становить 16% або 5,1 тис.га.

В 2011 році в республіці зібрано винограду – 99,4 тис.тонн, що становить 110% до рівня попереднього року.

В Автономії, відповідно до Програми розвитку садівництва і виноградарства на період 2011-2015гг. здійснюється реконструкція старих непродуктивних виноградників, однак частка насаджень старіше 20 років залишається дуже високою - 44%. Усього в сільськогосподарських підприємствах потребують раскорчевки 3,9 тис.га виноградників. Раскорчевка списаних площ здійснюється виходячи з фінансових можливостей підприємств.

За останні 5 років в автономії посажено 5,2 тис.га виноградників, в тому числі, близько 4 тис.га - це плантації з ущільненими посадками (свище 3000шт. на 1га) з використанням капельного зрошення, що дозволяє з моменту вступлення в плодоношення отримувати урожай свище 80ц/га. Частка столового винограду в молодих посадках становить 17%.

В господарствах республіки вирощується більш 30 сортів винограду.

Серед технічних сортів основні площі займають такими сортами:

Ркацители - 5,7 тис.га (22%)

Каберне Совиньон - 2,5 тис.га (10%)

Алиготе - 2,0 тис.га (8%)

Пино, Саперави, Совиньон зелений, Мерло, Шардоне, Бастардо Магарачський, Мускат білий – займають площу від 400 га до 650 га; загальна площа зайнята під цими сортами 3618 га (14%).

За останні п'ять років закладено свище: 650га Каберне Совиньон, 600га Шардоне, 315га Муската Оттонель, по 300га Алиготе і Мерло, свище 200га Совиньона зеленого і інші сорти. З столових сортів винограду в нових посадках переважають Мускат гамбургський, Мускат Італія і Кардинал.